

*Янівський Володимир Миколайович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ПРО ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 366-3 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню питання про наявність підстав для криміналізації такого діяння, як неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 Кримінального кодексу України). За результатами дослідження робиться висновок про наявність таких підстав для віднесення розглядуваних посягань до кримінально протиправних.

Зазначається, що з-поміж множинності підстав для встановлення реалізованої у межах ст. 366-3 Кримінального кодексу України кримінальної відповідальності за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (несприятлива динаміка аналізованого виду суспільно небезпечних діянь, виникнення чи суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, науково обгрунтовані висновки щодо ефективності протидії тим чи іншим діянням кримінально-правовими засобами), головними необхідно вважати такі причини, як необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами та зміну погляду суспільства щодо ступеня суспільної небезпечності діяння та зміну його загальноприйнятої моральної оцінки. Зокрема, зауважується, що хоча ні в загальних міжнародних документах, ні в рішеннях Європейського Союзу, що стосуються виключно України, немає прямих вказівок на необхідність криміналізації такого діяння, як неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, однак при цьому від України вимагається запровадження ефективних заходів і систем, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації. І не в останню чергу саме через те, що наявні до набрання чинності Законом від 4 грудня 2020 р. правові механізми не забезпечували згаданої ефективності, саме тому вітчизняні парламентарії прийняли рішення про доповнення Кримінального кодексу України новою ст. 366-3.

Ключові слова: криміналізація, кримінальні правопорушення, кримінальна відповідальність, неподання, декларування, службові злочини, декларація, злочин, кримінальне правопорушення, недостовірна інформація.

Постановка проблеми. Як відомо, 24 лютого 2022 р. о 5:00 російська федерація відкрито напала на Україну. Як зазначається на сторінках юридичної літератури, у цей день «братня держава» нарешті зняла свою огидну маску і відкрила справжнє, ще огидніше обличчя, офіційно оголосивши про «спеціальну операцію», тобто війну, фактичний відлік якої варто вести ще з 2014 р., коли рф анексувала АРК та вдерлася на Донбас [1, с. 10; 2, с. 281]. Ця подія поставила на порядок денний необхідність розв'язання низки злободенних проблем, адже реалії сьогодення потребують активізації зусиль усього суспільства для боротьби з окупантами [3, с. 9] – проблеми, яка без жодних сумнівів наразі є основною загрозою для національної безпеки України і на вирішення якої мають першочергово бути консолідовані зусилля всього нашого суспільства.

Водночас сміливо можна стверджувати й те, що другою за своєю значущістю (звісно, після рашистської загрози) загрозою національній безпеці України є корупція [4; 5]. Пояснюється це серйозністю і багатоаспектністю шкоди, яку заподіює корупція, адже остання загрожує конституційним правам людини і громадянина, верховенству праву й утвердженню демократії, підриває довіру до органів влади, ускладнює економічний розвиток країни, порушує соціальну справедливість, руйнує правові і моральні засади життєдіяльності суспільства, створює негативний імідж України на міжнародній арені тощо [6, с. 9; 7, с. 5–6]. Зважаючи на це, не повинен дивувати факт того, що питання кримінально-правової протидії корупції та правопорушенням, пов'язаним із корупцією, завжди було актуальним у порядку денному як науковців [8; 9], так, що істотно важливіше, і народних депутатів України.

Зокрема, в одній зі своїх попередніх публікацій автор цієї статті вже писав про те, що 4 грудня 2020 р. парламентаріями було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» (далі – Закон від 4 грудня 2020 р.), ухвалення якого призвело не лише до відновлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації (нова ст. 366-2 Кримінального кодексу України (далі – КК), яка прийшла на заміну визнаній неконституційною ст. 366-1), а й віднесення до кримінально протиправних такого діяння, як неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (нова ст. 366-3 КК) [10, с. 75]. У цій статті ми спробуємо відповісти на питання про те, чи були у законодавця достатні підстави для ухвалення саме останнього із вказаних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній літературі відповідна проблематика ставала предметом наукових розвідок таких вчених: А. В. Агеєнко, Н. О. Антонюк, О. С. Бондаренко, А. А. Вознюк, Д. Ф. Волонець, Б. М. Головкін, О. О. Дудоров, З. А. Загинеї-Заболотенко, К. П. Задоя, В. М. Киричко, Д. Г. Михайленко, Д. М. Міськів, Р. О. Мовчан, О. Ф. Пасека, К. К. Полькін, В. П. Попович, М. І. Хавронюк та інших. Незважаючи на позначену доктринальну активність, мусимо констатувати, що роботи названих авторів виконувалися ще до прийняття аналізованих змін до кримінального законодавства, через що в них і не досліджувалися порушені вище питання.

Постановка завдання. Саме тому метою цієї статті є аналіз рішення Верховної Ради України (далі – ВРУ) про доповнення КК новою ст. 366-3, за результатами якого мають бути зроблені науково обґрунтовані висновки про те, чи були підстави для криміналізації описаного у відповідній забороні діяння.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає П. Л. Фріс, криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів [11, с. 20].

Що ж до поняття «підстави криміналізації», то в юридичних джерелах ним найчастіше позначають ті процеси, які відбуваються в матеріальному та духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони тих чи інших цінностей. Інакше кажучи, підстави криміналізації – це те, що створює дійсну суспільну необхідність у кримінально-правовій новелі, внутрішня необхідність виникнення правової норми [12, с. 93; 13, с. 38–39; 14, с. 183; 15, с. 202].

Найчастіше такими підставами виступають: 1) несприятлива динаміка певного виду суспільно небезпечних діянь, які раніше не утворювали спеціальний склад злочину; 2) виникнення чи суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин; 3) виявлення шкідливих наслідків господарської або іншої діяльності людей; 4) суттєва і раптова зміна соціальної, економічної або політичної обстановки внаслідок війни, стихійного лиха, неврожаю чи інших подій; 5) необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами тощо; 6) необхідність посилення охорони конституційних прав і свобод особистості; 7) помилка у проведеній раніше декриміналізації злочинного діяння; 8) науково обґрунтовані висновки щодо ефективності протидії тим чи іншим діянням кримінально-правовими засобами; 9) зміна думки суспільства щодо ступеня суспільної небезпечності діянь та зміну його загальноприйнятої моральної оцінки [16, с. 22; 17, с. 96; 18, с. 47].

На думку К. К. Полькіна, необхідність криміналізації декларування недостовірної інформації зумовлюється наявністю таких підстав, як несприятлива динаміка вказаного виду діянь, істотний розвиток нової групи суспільних відносин, необхідність кримінально-правової гарантії охорони конституційних прав та свобод, наявність міжнародно-правових зобов'язань України щодо протидії корупційним правопорушенням. І, продовжує науковець, найбільш яскравим показником необхідності криміналізації слід уважати загалом несприятливу динаміку корупційних правопорушень в Україні [19, с. 171; 20, с. 148]. Однак з ухваленням Закону від 4 грудня 2020 р. постала необхідність вирішення питання і щодо підстав криміналізації такого діяння, як неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК) – питання, вирішення якого і було задекларовано основною метою цього дослідження. Тож далі спробуємо отримати більш конкретні відповіді на питання про те, чи справді були, і якщо були,

то які саме процеси призвели до криміналізації аналізованого правопорушення, пов'язаного із корупцією.

Передусім зазначимо, що до набрання чинності положеннями Закону від 4 грудня 2020 р. в Україні не існувало норми, якою б регламентувалася відповідальність саме за умисне неподання відповідним суб'єктом декларації. Натомість, як ми пам'ятаємо, у межах ч. 1 ст. 172-6 КУпАП йшлося лише про **невчасне** подання відповідної декларації, яке за жодних умов не має підстав ототожнювати з попереднім діянням. Через це встановити точні кількісні показники, а, відповідно, і динаміку відповідної поведінки перед встановленням кримінальної відповідальності за неї досить важко.

Звісно, можна навести слова згаданого вище К. К. Полькіна стосовно того, що «криміногенна обстановка останніми роками характеризується наявністю вкрай негативної та дуже стійкої тенденції зміни структури правопорушень, пов'язаних з корупційною діяльністю, їхньої поширеності у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [20, с. 148]. Та водночас маємо визнати, що ці твердження науковця не базуються на конкретних статистичних даних які вже традиційно для вітчизняної нормотворчості відсутні і в супровідних документах до законопроекту, який згодом набув статусу Закону від 4 грудня 2020 р.

З іншого боку, вважаємо за доцільне навести інформацію про те, що лише за 11 перших місяців 2022 р. у нашій державі, попри триваючу майже рік війну з агресором, за ст. 366-3 КК вже було відкрито 139 кримінальних проваджень, 71 особам вручено повідомлення про підозру, а 68 проваджень – направлені до суду. Видається, що у довоєнній Україні ці показники були принаймні не меншими, що дає підстави говорити про наявність якщо й не несприятливої динаміки, то хоча б про таку кількість відповідних правопорушень, яка є достатньою для їхньої криміналізації².

Основними підставами криміналізації діяння, передбаченого ст. 366-3 КК, навряд чи можна визнавати і виникнення чи суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин та науково обґрунтовані висновки щодо ефективності протидії тим чи іншим діянням кримінально-правовими засобами, адже:

– з одного боку, попри відсутність окремої норми (зокрема у межах КК), суспільні відносини, пов'язані з неподанням декларації, зокрема і відповідальність за ці дії, очевидно, існували і раніше;

– а з іншого – абсолютна більшість науково обґрунтованих висновків щодо доцільності криміналізації аналізованого діяння з'явилася вже після прий-

² Хоча слід бути відвертим і визнати, що ця наведена статистична інформація радше мала б бути використана при характеристиці не відповідної підстави, а при дослідженні такого принципу криміналізації, як відносна поширеність криміналізованого діяння.

няття Закону від 4 грудня 2020 р. [21; 22, с. 109–110; 23; 24], а тому сміливо можна стверджувати, що вони у жодному разі не вплинули на рішення законодавця про доповнення КК ст. 366-3.

Зважаючи ж на, так би мовити, історію та передумови запровадження кримінальної відповідальності за «неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», на найбільшу увагу заслуговують такі підстави криміналізації, як необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами та зміна думки суспільства щодо ступеня суспільної небезпечності діянь та зміну його загальноприйнятої моральної оцінки.

Пристаючи до характеристики першої із зазначених підстав, варто зауважити, що ще в підписаній у 2014 р. Угоді про асоціацію між Україною та ЄС прямо зазначалося, що «боротьба з корупцією є одним із головних принципів для посилення відносин між Сторонами» (ст. 3). А вже в 2022 р. ЄС хоча й прийняв історичне рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, однак поруч із цим прямо вказав, що він має право скасовувати цей статус у разі, якщо Україна порушить свої зобов'язання у сфері судової реформи, деолігархізації та, що нас цікавить найбільше, боротьби з корупцією. Зокрема, Європейська комісія у висновку щодо заявок на членство в ЄС, поданих Україною, Грузією та Молдовою від 17 червня 2022 року, зазначила, що Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права, проте саме подальша боротьба з корупцією залишається однією з основних вимог суспільства.

Водночас маємо визнати, що, вимагаючи посилити боротьбу з корупцією, ЄС при цьому в жодному зі своїх рішень не вказує на необхідність криміналізації не лише неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а й навіть декларування недостовірної інформації, залишаючи питання ухвалення конкретних правових заходів «на відкуп» українського законодавця. Нагадаємо, що подібний підхід втілений і в Конвенції ООН проти корупції, в якій вказується на те, що:

– по-перше, кожна Держава-учасниця прагне, у належних випадках і згідно з основоположними принципами **свого внутрішнього права**, запроваджувати заходи й системи, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації;

– по-друге, кожна Держава-учасниця розглядає можливість здійснення контролю за своєю політикою і за практичними заходами боротьби з корупцією, а також проведення оцінки їхньої ефективності й дієвості.

Як бачимо:

– з одного боку, ні в загальних міжнародних документах, які ратифіковані ВРУ, ні в рішеннях ЄС, що стосуються виключно України, немає прямих вказі-

вок на необхідність криміналізації такого діяння, як неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

– але з іншого, можна вказати, що, не встановлюючи відповідних зобов'язань, від України при цьому вимагається запровадження **ефективних** заходів і систем, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації. І насамперед саме через те, що наявні до набрання чинності Законом від 4 грудня 2020 р. правові механізми не забезпечували згаданої ефективності, вітчизняні парламентарії і прийняли рішення про доповнення КК новою ст. 366-3.

Однак схильні вважати, що головною підставою криміналізації діяння, передбаченого ст. 366-3 КК, все ж стала не попередня, а зміна думки суспільства щодо ступеня суспільної небезпечності діяння та зміна його загальноприйнятої моральної оцінки. Водночас маємо уточнити, що сказане стосується зміни думки суспільства щодо ступеня суспільної небезпеки навіть не конкретно «неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», а все більшого несприйняття українським соціумом будь-яких корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень загалом. У цьому контексті пригадуються озвучені в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 рр. тези щодо того, що, по-перше, досягнутий за останні роки прогрес щодо протидії корупції не задовольняє суспільство, оскільки є надто повільним; по-друге, низькі темпи реалізації антикорупційної політики в Україні суттєво сповільнюють її економічне зростання; по-третє, опитування бізнесу демонструє, що поширеність корупції та недовіра до судової системи є основними перешкодами для залучення в Україну іноземних інвестицій.

Ще більше збурило суспільство прийняте 27 жовтня 2020 р. резонансне (на думку К. П. Задої, це рішення стало не просто резонансним, а найбільш резонансним актом КСУ, яким він визнав положення КК неконституційним [25, с. 99]) Рішення КСУ № 13-р/2020, головним, так би мовити, кримінально-правовим наслідком якого стало визнання неконституційною присвяченій декларуванню недостовірної інформації ст. 366-1 КК. Підсумком ухвалення цього сумнозвісного акта якраз-таки стало те, що з-поміж усіх загальних питань протидії корупції увага громадянського суспільства була сфокусована саме на проблемі посилення відповідальності службовців за порушення норм законодавства у сфері декларування. І саме як результат цього в українському парламенті була активізована законопроектна робота не лише щодо згаданої А. А. Вознюком «реанімації» (зрозуміло, що дещо в іншій формі) ст. 366-1 КК [21, с. 105], а й щодо встановлення кримінальної відповідальності (криміналізації) за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функ-

цій держави або місцевого самоврядування, ідея чого врешті-решт і була втілена у Законі від 4 грудня 2020 р.

Висновки. Отже, за результатами написання статті було встановлено, що з-поміж множинності підстав для реалізованої у межах ст. 366-3 КК кримінальної відповідальності за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (несприятлива динаміка певного виду суспільно небезпечних діянь, виникнення чи суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, науково обґрунтовані висновки щодо ефективності протидії тим чи іншим діянням кримінально-правовими засобами), головними потрібно вважати такі причини, як необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами та зміну думки суспільства щодо ступеня суспільної небезпечності діяння та зміну його загальноприйнятої моральної оцінки.

Однак маємо зазначити, що сама лише наявність цих підстав криміналізації не є безумовним свідченням необхідності встановлення кримінальної відповідальності за те чи інше, зокрема й аналізоване, діяння. Відповідь на це питання може бути отримана лише після детального аналізу всіх розроблених у кримінально-правовій доктрині принципів криміналізації, що є перспективним напрямом наукового дослідження і на чому будуть зосереджені зусилля автора в його подальших працях.

Список використаних джерел

1. Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми: монографія. Київ: Норма права, 2022. 241 с.
2. Мовчан Р. О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 1. С. 281–285.
3. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін.; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
4. Колб О. Г., Дучимінська Л. М. Корупція як одна із загроз національній безпеці України. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 1(7). С. 14–22.
5. Костенко О. М. Щодо протидії корупції в Україні відповідно до концепції «антикорупційних лещат» (коментар кримінолога). *Корупція як загроза національній безпеці України: попереджаємо, протидіємо, переслідуюмо*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 листопада 2016 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. С. 150–153.
6. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Сенік В. Г. Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (коментар судової практики). Київ: ВД «Дакор», 2020. 508 с.
7. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2018. 36 с.

8. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Порушення обмежень щодо одержання подарунків: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 1. С. 12–21.
9. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Національне агентство з питань запобігання корупції на варті «попереднього» рубежу протидії корупції: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3. С. 60–73.
10. Мовчан Р. О., Янівський В. М. Криміналізація діянь, передбачених статтями 366-2 та 366-3 Кримінального кодексу України: аналіз на предмет відповідності принципу суспільної небезпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 74–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/14>. URL: http://lsej.org.ua/7_2022/14.pdf
11. Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1. С. 19–28.
12. Драчевський Є. Ю. Про підстави декриміналізації зайняття гральним бізнесом. *Публічне право*. 2020. № 4. С. 93–100.
13. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: монографія / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ. 2012. 400 с.
14. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика: монографія; передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О. О. Дудорова. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.
15. Мовчан Р. О. Підстави криміналізації злочинів у сфері земельних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 201–205.
16. Васілін Є. М. Доведення банку до неплатоспроможності: соціальна обумовленість криміналізації, аналіз складу злочину: дис. ... канд. юрид. наук. Северодонецьк, 2018. 244 с.
17. Готін О. Підстави криміналізації діянь. *Право України*. 2005. № 2. С. 95–96.
18. Грек Б. М., Грек Г. Б. Значення суспільної небезпечності злочину для криміналізації та декриміналізації окремих діянь. *Адвокат*. 2013. № 2. С. 45–48.
19. Агеєнко А. Про обґрунтованість криміналізації декларування недостовірної інформації. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 170–174.
20. Полькін К. К. Про обґрунтованість криміналізації декларування недостовірної інформації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 1. С. 142–155.
21. Вознюк А. А. Декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації: нові моделі заборонних кримінально-правових норм. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 4. С. 104–120.
22. Волонець Д. Ф. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2021. 229 с.
23. Міськів Д. М. Відповідальність за декларування недостовірної інформації у кримінальному праві України: дис. ... д-ра філософії. Львів, 2021. 291 с.
24. Vozniuk, A., Kamensky, D., Dudorov, O., Movchan, R., & Andrushko, A. (2021). Unconstitutionality of criminal liability for filing inaccurate information in Ukraine: critical legal analyses. *Cuestiones Políticas*, 39(69), 133–145. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.07>. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/36201>
25. Задоя К. П. Проблеми обґрунтованості рішення конституційного суду України щодо визнання неконституційною статті 366-1 Кримінального кодексу України. *Знання європейського права*. 2022. № 1. С. 99–104.

References

1. Movchan, R. O. (2022). «Voieni» novely Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: pravotvorchi ta pravozastosovni problemy: monohrafiia. Kyiv: Norma prava (in Ukrainian).
2. Movchan, R. O. (2022). Analiz zakonodavchoho rishennia pro posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti za maroderstvo. *Elektronne naukove vydannia «Analychno-porivnialne pravoznavstvo» – Electronic scientific publication «Analytical and comparative jurisprudence»*, 1, 281–285 (in Ukrainian).
3. Vozniuk, A. A., Dudorov, O. O., Movchan, R. O. Et al. (2022). Novely kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy, pryiniati v umovakh voiennoho stanu: nauk.-prakt. koment. / Vozniuk, A. A., Movchan, R. O., Cherniei, V. V. (Eds.). Kyiv: Norma prava (in Ukrainian).
4. Kolb, O. H., Duchymynska, L. M. (2020). Koruptsiia yak odna iz zahroz natsionalnii bezpetsi Ukrainy. *Kryminalno-vykonavcha systema: Vchora. Sohodni. Zavtra – Criminal executive system: Yesterday. Today. Tomorrow*, 1(7), 14–22 (in Ukrainian).
5. Kostenko, O. M. (2017). Shchodo protydii koruptsii v Ukraini vidpovidno do kontseptsii «antikoruptsiinykh leshchat» (komentar kryminoloha). *Koruptsiia yak zahroza natsionalnii bezpetsi Ukrainy: poperedzhaemo, protydiemo, peresliduiemo – Corruption as a threat to the national security of Ukraine: we warn, oppose, prosecute*. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 29 lystopada 2016 r.). Kyiv: Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy, 150–153 (in Ukrainian).
6. Dudorov, O. O., Movchan, R. O., Senyk, V. H. (2020). Kvalifikatsiia administratyvnykh pravoporushen, poviazanykh z koruptsiieiu (komentar sudovoi praktyky). Kyiv: VD «Dakor» (in Ukrainian).
7. Mykhailenko, D. H. (2018). Kontseptsii kryminalno-pravovoi protydii koruptsiinym zlochyнам v Ukraini. *Doctor's thesis*. Odesa, 2018 (in Ukrainian).
8. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2019). Porushennia obmezhen shchodo oderzhannia podarunkiv: problemy kvalifikatsii ta vdoskonalennia zakonodavstva. *Pravnychi chasopys Donetskoho universytetu – Law journal of Donetsk University*, 1, 12–21 (in Ukrainian).
9. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2018). Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii na varti «poperednoho» rubezhu protydii koruptsii: osnovni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnurishnykh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenka*, 3, 60–73 (in Ukrainian).
10. Movchan, R. O., Yanivskyy, V. M. (2022). Kryminalizatsiia diian, peredbachenykh stattiamy 366-2 ta 366-3 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: analiz na predmet vidpovidnosti pryntsyphu suspilnoi nebezpeky. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 7, 74–78 (in Ukrainian).
11. Fris, P. L. (2014). Kryminalizatsiia i dekriminalizatsiia u kryminalno-pravovii politytsi. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 1, 19–28 (in Ukrainian).
12. Drachevskyy, Ye. Yu. (2020). Pro pidstavy dekriminalizatsii zainiattia hralnym biznesom. *Publichne pravo – Public law*, 4, 93–100 (in Ukrainian).
13. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2012). Kryminalna vidpovidalnist za samovilne zainiattia zemelnoi dilianky ta samovilne budivnytstvo : monohrafiia; MVS Ukrainy, Luhan. derzh. un-tnutr. sprav im. E. O. Didorenka (in Ukrainian).
14. Movchan, R. O. (2020). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyyny u sferi zemelnykh vidnosyn: zakonodavstvo, doktryna, praktyka: monohrafiia; peredmova d-ra yuryd. nauk, prof., zasluzhe-

- noho diiacha nauky i tekhniky Ukrainy O. O. Dudorova. Vinnytsia: TOV «Tvory» (in Ukrainian).
15. Movchan, R. O. (2018). Pidstavy kryminalizatsii zlochyniv u sferi zemelnykh vidnosyn. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 9, 201–205 (in Ukrainian).
 16. Vasilin, Ye. M. (2018). Dovedennia banku do neplatospromozhnosti: sotsialna obumovlenist kryminalizatsii, analiz skladu zlochynu. *Candidate's thesis*. Sievierodonetsk (in Ukrainian).
 17. Hotin, O. (2005). Pidstavy kryminalizatsii diian. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2, 95–96 (in Ukrainian).
 18. Hrek, B. M., Hrek, H. B. (2013). Znachennia suspilnoi nebezpechnosti zlochynu dlia kryminalizatsii ta dekriminalizatsii okremykh diian. *Advokat – Lawyer*, 2, 45–48 (in Ukrainian).
 19. Aheienko, A. (2021). Pro obgruntovanist kryminalizatsii deklaruvannia nedostovirnoi informatsii. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 6, 170–174 (in Ukrainian).
 20. Polkin, K. K. (2016). Pro obgruntovanist kryminalizatsii deklaruvannia nedostovirnoi informatsii. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenka*, 1, 142–155 (in Ukrainian).
 21. Vozniuk, A. A. (2020). Deklaruvannia nedostovirnoi informatsii ta umysne nepodannia deklaratsii: novi modeli zaboronnykh kryminalno-pravovykh norm. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenka*, 4, 104–120 (in Ukrainian).
 22. Volonets, D. F. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za deklaruvannia nedostovirnoi informatsii. *Candidate's thesis*. Kyiv (in Ukrainian).
 23. Miskiv, D. M. (2021). Vidpovidalnist za deklaruvannia nedostovirnoi informatsii u kryminalnomu pravi Ukrainy. *Candidate's thesis*. Lviv (in Ukrainian).
 24. Vozniuk, A., Kamensky, D., Dudorov, O., Movchan, R., & Andrushko, A. (2021). Unconstitutionality of criminal liability for filing inaccurate information in Ukraine: critical legal analyses. *Cuestiones Políticas*, 39(69), 133–145.
 25. Zadoia, K. P. (2022). Problemy obgruntovanosti rishennia konstytutsiinoho sudu Ukrainy shchodo vyznannia nekonstytutsiinou statti 366-1 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy. *Znannia yevropeiskoho prava – Knowledge of European law*, 1, 99–104 (in Ukrainian).

Volodymyr Yanivsky. On the grounds for criminalization of the act provided for in art. 366-3 of the Criminal Code of Ukraine

The article is devoted to the study of the existence of grounds for the criminalization of such an act as failure by the subject of the declaration to submit a declaration of a person authorized to perform the functions of the state or local self-government (Article 366-3 of the Criminal Code of Ukraine). Based on the results of the research, a scientifically based conclusion is made about the existence of such grounds for classifying the considered offenses as criminal.

It is noted that among the multitude of grounds for establishing the implemented within the limits of Art. 366-3 of the Criminal Code of Ukraine criminal liability for the failure of the subject of the declaration to submit the declaration of the person authorized to perform the functions of the state or local self-government (unfavorable dynamics of a certain type of socially dangerous acts, the emergence or significant development of a new group of social relations, scientifically based conclusions about the effectiveness of countering those or another act by criminal legal means), the

main reasons should be considered such as the need to fulfill obligations under international agreements and a change in society's point of view regarding the degree of social danger of the act and a change in its generally accepted moral assessment. In particular, it is noted that although neither in general international documents nor in decisions of the European Union, which apply exclusively to Ukraine, there are no direct indications of the need to criminalize such an act as the failure of the subject of the declaration to submit a declaration of a person authorized to perform the functions of the state or local self-government, however at the same time, Ukraine is required to introduce measures and systems that oblige public officials to provide declarations to relevant bodies. And last but not least, due to the fact that the legal mechanisms existing before the entry into force of the Law of December 4, 2020 did not provide the mentioned effectiveness, the national parliamentarians decided to add a new article to the Criminal Code of Ukraine 366-3.

Keywords: *criminalization, criminal offenses, criminal responsibility, failure to submit, declaration, official crimes, declaration, crime, criminal offense, false information.*

УДК 343.9

DOI 10.31558/2786-5835.2022.2.17

Янішевська Катерина Дмитрівна,

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри кримінально-правових

дисциплін та судочинства

ННІ права Сумського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОБРОВОЛЬЧОГО ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено деякі аспекти діяльності добровольчого формування територіальної громади як суб'єкта запобігання злочинності в умовах воєнного стану. Проаналізувавши теоретичні та нормативно-правові положення щодо поняття суб'єктів запобігання злочинності та їх класифікацій, було з'ясовано, що добровольчі формування територіальної громади можна віднести до органів, установ, організацій, функцій та повноважень яких не мають цільового спрямування на запобігання злочинності та злочинним проявам, але їх діяльність посередньо впливає на запобіжні процеси щодо детермінантів злочинності та окремих кримінальних правопорушень. Також були охарактеризовані основні нормативно-правові положення, які стосуються діяльності добровольчого формування територіальної громади, а саме їх завдань, функцій, пов'язаних із забезпеченням громадського порядку та дотриманням громадської безпеки. У статті було з'ясовано, що завдяки узгодженому та спільному плануванню окремих найбільш важливих напрямів попереджувальної діяльності та здійсненню превентивних заходів щодо виявлення колаборантів, мародерів та інших правопорушників добровольчими формуваннями ТРО спільно з Національною поліцією було зафіксовано значну кількість кримінальних правопорушень та проведені ефективні заходи щодо їх запобігання. Провівши аналіз діяльності добровольчих формувань територіальної оборони за кордоном, було зазначено, що більшість держав-членів НАТО і ЄС на сили територіальної оборони також покладають додаткові завдання, як-от забезпечення громадської безпеки; охорону громадського порядку; боротьбу з тероризмом; забезпечення інформаційної безпеки тощо.